

УДК 343.2

ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ЗБРОЇ В РІЗНИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Діденко С.В., д. ю. н., доцент,
директор
Херсонський інститут
Міжрегіональної Академії управління персоналом

У статті досліджується стан адміністративно-правового забезпечення обігу й застосування зброї в деяких закордонних країнах. Розглядаються різні аспекти легалізації зброї, проблеми щодо вільного користування громадянами вогнепальною зброєю. Проаналізовано вплив легалізації зброї на рівень злочинності в різних країнах світу.

Ключові слова: легалізація, вогнепальна зброя, міжнародний досвід, адміністративно-правове забезпечення.

В статье исследуется состояние административно-правового обеспечения обращения и применения оружия в некоторых зарубежных странах. Рассматриваются различные аспекты легализации оружия, проблемы, связанные со свободным использованием гражданами огнестрельного оружия. Проанализировано влияние легализации оружия на уровень преступности в разных странах мира.

Ключевые слова: легализация, огнестрельное оружие, международный опыт, административно-правовое обеспечение.

Didenko S.S. PROBLEMS OF LEGALIZATION OF WEAPONS IN VARIOUS FOREIGN COUNTRIES

The article examines the state of administrative and legal support for the circulation and use of weapons in some foreign countries. The various aspects of the legalization of weapons, problems arising from the free use of firearms by citizens are considered. A comparative analysis between weapons legalization and crime levels in different countries is conducted.

Key words: legalization, firearms, international experience, administrative and legal support.

Вступ. Неодноразово в наших дослідженнях зазначалося, що питання гарантування безпеки громадян та їхнього права на самозахист із давніх часів є однією з головних проблем правознавства. У межах переходу України під юрисдикцію Європейського Союзу (далі – ЄС) загострюється питання адміністративно-правового забезпечення обігу й застосування зброї в Україні, наявна нагальна потреба врегулювання його з боку держави. Така необхідність зумовлюється тим, що безпека країни загалом і кожного громадянина зокрема залежить від чіткості та прозорості діяльності публічної адміністрації у сфері охорони та захисту громадян від протиправних посягань.

Постановка завдання. Мета статті – розглянути питання, пов'язані з легалізацією вогнепальної зброї в різних країнах світу, позитивний та негативний досвід останніх щодо зазначеної проблеми, можливість запозичення кращого досвіду Україною.

Результати дослідження. Проблеми обігу та застосування зброї безпосередньо вивчали дослідники з різних галузей науки – юридичних, військових, технічних тощо. Крім того, узагальнювали теорію та практику наукового інституту вогнепальної зброї спеціального призначення такі вчені, як: А. Благів, В. Гуменюк, А. Долгополов, Д. Корецький, А. Корнієць, А. Кофанов, І. Кузнецова, О. Піджаренко, М. Федоров, Е. Шелковникова й ін. Але сьогодення потребує від науковців, на нашу думку, не тільки проведення теоретичних досліджень, а й розгляду закордонного досвіду щодо легалізації вогнепальної зброї, для подальшого його використання в Україні.

Передусім почнемо зі Сполучених Штатів Америки (далі – США), де обіг і застосування

зброї завжди були ліберальними порівняно з іншими країнами. Як зазначає А. Корнієць, законодавець країни завжди вважав, що право ходити озброєним є прерогативою вільних людей. Засновники держави визнавали його безперечним і поклали в основу американської політичної системи. У формулюванні Т. Джефферсона йдеться про те, що «це право та обов'язок усіх людей – завжди бути озброєними» [1, с. 89].

Але право володіти зброєю, закріплене в Конституції США, не таке однозначне, як може здаватися на перший погляд, наявні правила щодо зброї залишаються гострою соціальною проблемою в США. Протягом всієї історії було кілька законів і справ у Верховному суді, які сформували другу Поправку, яка засвідчила: «<...> право людей на зберігання і носіння зброї не має обмежуватися». Своїм конституційним правом користуються 7 із 10 дорослих американців, на руках яких майже 150 мільйонів одиниць зброї [2].

Будь-які обмеження в цій сфері зазіхають на конституційні права громадян. Навіть драматичні інциденти з вогнепальною зброєю не змінюють ставлення американців до цього питання [1, с. 91].

Наприклад, міське управління м. Кеннесо (Джорджія) зобов'язало глав домашніх господарств тримати принаймні одну одиницю вогнепальної зброї. За 16 років застосування цього акта в місті сталося три вбивства: два за допомогою ножа (1984 і 1987 рр.) і одне із застосуванням вогнепальної зброї (1987 р.) [6]. Після набрання Законом чинності в 1982 р. кількість злочинів проти особи в Кеннесо скоротилося на 74% порівняно з 1981 р., а в 1983 р. – ще на 45% порівняно

з 1982 р., і з того часу залишається вражаюче низькою. Рівень злочинності в місті знизилися тільки від усвідомлення того факту, що все міське товариство озброєне. Аналогічну постанову про обов'язкове озброєння ухвалено 2001 р. в місті Верджин, штат Юта [3].

Приклад м. Кеннесо можна розглядати як взірць адміністративно-правового забезпечення в цій сфері, коли справді вдалося підвищити рівень громадського порядку і безпеки, але все ж таки ми підтримуємо думку про те, що він є винятком із правила. З погляду прихильників HGC, зброя – це абсолютне зло і головна причина насильства. Тому у своїх інформаційних кампаніях про Кеннесо вони намагаються не згадувати [3]. Логічним є висновок, що лібералізаційні вияви в побудові державного регулювання у сфері обігу та застосування зброї в США зумовлені саме соціальним інтересом населення в контексті забезпечення його гарантованого конституційного права.

Але, як зазначають американські дослідники, у сучасному американському суспільстві існує такий романтичний образ, що право на носіння зброї є останньою лінією оборони американського громадянина проти тиранічного уряду. Однак за століття, що минули з моменту ухвалення Другої поправки, більшість американців, мабуть, визнають, що зброя еволюціонувала і стала набагато смертоноснішою. Є зброя, боеприпаси і всілякі навісні пристосування до вогнепальної зброї, які «батьки-засновники» ніколи не могли собі уявити.

І навіть подія в Лас-Вегасі 2017 р., де 58 людей загинули і трохи менше 500 дістали поранення, коли уродженець Невади Стівен Педдок відкрив вогонь із застосуванням того, що, на думку поліції, було модифікованою напівавтоматичною зброєю, яку він міг придбати на законних підставах, не змінила законодавство. Експерти зазначають, що мало ймовірно, що різанини в Лас-Вегасі в неділю ввечері – або будь-якого подальшого масового розстрілу – буде досить, щоби радикально змінили американські закони про дозвіл на зброю [4].

Деяко протилежну систему державного забезпечення в цій сфері можна спостерігати в сучасній Великій Британії, яка, на відміну від США, підтримує більш консервативні погляди у вирішенні цього питання. Відповідний закон у цій країні ухвалено ще 1903 р. (згодом його консолідовано в Акт Об'єднаного Королівства 1968 р. «Про контроль за вогнепальною зброєю») [5, с. 91]. Британський уряд заборонив володіння вогнепальною зброєю в січні 1997 р. Однак нещодавно повідомлено, що з 1996 по 2003 рр. кількість злочинів із застосуванням насильства в країні збільшилася на 88% [6].

У Франції основним законодавчим актом, що регулює правила придбання й використання громадянами вогнепальної зброї, є Закон «Про зброю» 1939 р. Він і досі є базовим у питаннях не тільки носіння та використання зброї, а й регулювання відносин виробництва, торгівлі зброєю тощо. У ньому міститься низка основних вимог щодо оформлення попередніх заявок на виготовлення,

одержання дозволів на виробництво, порядок здійснення контролю за виробництвом і торгівлею тощо [1, с. 91].

Уряд Австралії 1996 р. заборонив володіння багатьма видами вогнепальної зброї. Наслідки були такими ж, як і у Великій Британії. Кількість збройних пограбувань за вісім років дії Закону зросла на 59%. Ірландія 1974 р. заборонила і конфіскувала величезну кількість стрілецької зброї. З того часу кількість убивств у країні зросла вп'ятеро. Ямайка заборонила острів'янам володіти будь-якою вогнепальною зброєю 1974 р., кількість убивств після ухвалення відповідного закону збільшилася з 11,5 осіб на 100 тисяч населення 1973 р. до 41,7 в 1980 р. [7].

Зважаючи на такі статистичні данні, робимо висновок, що із заборонаю вільного обігу зброї та посиленням нагляду й контролю за її застосуванням зростає кількість тяжких злочинів. Статистика підтверджує, що там, де приватним громадянам дозволяють володіти зброєю, рівень злочинності падає, особливо швидко скорочується кількість злочинів із використанням вогнепальної зброї. Професор Д. Мастард оприлюднив нещодавно в «Journal of Law and Economics» результати дослідження, згідно з якими в штатах, де громадянам дозволено носити при собі зброю, кількість убивств щорічно скорочується на 2% [7].

Фінляндія вирізнялася серед європейських країн більш ліберальним підходом до питання володіння та носіння зброї. Однак уряд Фінляндії оголосив про посилення правил отримання ліцензії на носіння особистої зброї після трагедії в місті Каухайокі, де 22-річний чоловік 2008 р. застрелив 10 студентів технічного коледжу. Іронією долі стало те, що за день до трагедії зловмисник був викликаний та допитаний у поліції на предмет скасування ліцензії на стрілецьку зброю, ураховуючи неадекватні відео в соціальних мережах, що містили агресивні заклики. Однак поліція ухвалила рішення про недоцільність скасування ліцензії. Трагедія сталася наступного дня. Після цього в суспільстві обговорюється можливість введення заборони на володіння короткоствольною вогнепальною зброєю. Нові правила не забороняють мати зброю, але роблять складнішим отримання ліцензії. Ті, хто звертається за ліцензією вперше, зможуть отримати документ тільки після півроку тренувань у стрілецькому клубі. Обов'язковою умовою також є успішне проходження співбесіди із представниками поліції [8, с. 77].

Досить цікаво відреагував уряд Фінляндії на цю проблему, а головне – правильно, швидко та розумно. На жаль, скільки б подібних ситуацій не траплялося на території України, уряд ігнорує публічний інтерес у цій сфері.

Що стосується Бразилії, то 23 жовтня 2005 р. майже 64% повнолітніх бразильців (59,1 млн осіб) проголосували проти заборони продажу вогнепальної зброї під час проведеного загальнонаціонального референдуму. Підсумки референдуму дозволяють кожному, хто досяг 25 років, мати вогнепальну зброю для самооборони або полювання. Дозвіл на придбання зброї дається Федеральною полі-

цією й оновлюється протягом кожних трьох років. Отже, самі громадяни взяли за вирішення найгострішої соціальної проблеми – вуличної злочинності, оскільки, не зумівши роззброїти злочинців, уряд намагався обеззброїти простих громадян [9].

Швейцарія професійну армію замінила прямим озброєнням народу. Закони Швейцарії зобов'язують кожного громадянина зберігати вдома як мінімум автоматичну гвинтівку, яку йому видає держава [10], а в разі звільнення в запас з армії швейцарці зберігають зброю в себе вдома. Керівництво країни, населення якої налічує 6 млн осіб, не тільки дозволяє володіння зброєю і її вільне носіння, але і вітає її придбання. Сьогодні на руках у приватному володінні перебуває приблизно 2 млн одиниць вогнепальної зброї (зброя є в кожного третього швейцарця), зокрема, 600 000 автоматичних гвинтівок і 500 000 пістолетів. На військових зборах призовнику видається гвинтівка M-57 і 24 комплекти патронів до неї для зберігання вдома. Також заохочується купівля пістолетів, особливо на розпродажах надлишкових озброєнь, які влаштовуються армійськими підрозділами. Літні швейцарці, переходячи в резерв армії, зобов'язані здати M-57, після чого їм видається помпова рушниця. Жінки не зобов'язані мати зброю, але влада різними способами надихає їх на придбання пістолета або гвинтівки. Водночас рівень злочинів із застосуванням вогнепальної зброї тут украй низький – настільки незначний, що поліцією навіть не ведеться статистика таких злочинів [11].

Отже, Швейцарія є однією з найбільш озброєних країн Європи. В Естонії діє Закон, ухвалений парламентом в червні 2001 р., який увів вільний обіг вогнепальної зброї, зокрема й нарізної короткоствольної, її носіння і зберігання. Громадяни мають пройти повне медичне обстеження, поліцейську перевірку на благонадійність, спеціальні курси навчання [10]. Відповідно до цього всі особи, які досягли 18-річного віку і мають громадянство країни, можуть набувати в приватне користування пневматичні, газові та гладкоствольні пістолети й рушниці. Іноземці, які мають тимчасовий вид на проживання і дозвіл на роботу в країні, також зможуть купувати мисливську і спортивну зброю за наявності дозволу відповідних органів країн їхнього постійного проживання. В Естонії після легалізації пістолетів вулична злочинність зменшилася майже на 80%, тому естонці вдвічі скоротили штат поліції [12].

Відповідні закони також дозволяють зберігання і носіння вогнепальної, зокрема нарізної, зброї в Латвії, Литві, Молдавії, Угорщині, Болгарії й ін. У всіх перелічених країнах після дозволу на носіння і зберігання громадянського нарізної зброї зафіксовано значне зменшення тяжких злочинів. У всіх країнах, населення яких володіє цивільною нарізною зброєю, заборонені в цивільному обігу розривні кулі, кулі зі зміщеним центром ваги, кулі з мідними наконечниками, кулі із залитою тефлоном внутрішньою порожниною. Ведеться спеціальний реєстр поліції – кулегільзо-тека. Із зареєстрованої на фізичну особу

зброї в присутності поліцейського експерта робляться два постріли. Стріляні гільзи й кулі долучаються до реєстру і зберігаються в поліції [10].

Ліберальність законодавства Чехії полягає в наявності можливості придбання зброї для самозахисту та можливості прихованого носіння зарядженої зброї, так само за наявності ліцензії зброю можна зберігати вдома в зарядженому стані, що нетипово для більшості країн світу, зокрема європейських [8, с. 79].

У Молдові громадянам дозволяється мати пістолети та револьвери. У результаті, злочинність зменшилася майже вдвічі. Закон дозволяє зберігання й носіння вогнепальної зброї, зокрема нарізної [10].

У Федеральній Республіці Німеччина порядок придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї громадянами регламентовано Законом про зброю від 6 березня 1976 р. На руках у громадян Німеччини – 10 млн одиниць легальної зброї. За одночасного зростання кількості легальної зброї загальна кількість злочинів, пов'язаних із застосуванням зброї, за період з 1971 по 1994 рр. скоротилася на 60% [9].

Парламент Італії в січні 2006 р. ухвалив Закон, який дозволяє громадянам застосовувати легально зареєстровану зброю для захисту свого життя і власності [13], а ст. 10 Конституції Мексики дає право громадянам країни мати зброю для власного захисту і для захисту свого майна. 2004 р. на додаток до Конституції ухвалено Закон, який дозволив мексиканцям тримати в будинку не більше двох пістолетів калібром до 3,8 мм, а також носити цю зброю поза домом (зокрема, у громадських місцях) [9].

Висновки. Отже, легалізація застосування зброї для самозахисту є вкрай актуальною для багатьох країн світу. З іншого боку, можливо це й добре, що наші можновладці не поспішають з ухваленням на національному рівні основного нормативно-правового акта в цій сфері, оскільки ще є змога більш детально дослідити всі суперечливі питання та запозичити передовий досвід.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Корнієць А. Зарубіжний досвід функціонування адміністративно-правових режимів обігу зброї та вибухових речовин. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2011. № 2. С. 88–93.
2. Гражданское оружие правозащиты. *GUNSORENBURG*. 2004. URL: <http://guns.orenburg.biz/art008.html>.
3. Карамаев С. Автоматы возвращаются в магазины. *GUNSORENBURG*. 2004. URL: <http://guns.orenburg.biz/art011.html>.
4. URL: <https://globalnews.ca/news/3784944/american-gun-laws-las-vegas-shooting/>.
5. Адміністративна діяльність : навчальний посібник / за заг. ред. О. Остапенка. Львів, 2002. 252 с.
6. Адміністративна діяльність ОВС : підручник для вузів / за ред. М. Костенникова, А. Куракіна. Москва, 2015. 521 с.
7. Оружейный урок для мэра Блумберга. *GUNSORENBURG*. URL: 2006. URL: <http://guns.orenburg.biz/art003.html>.
8. Цивільна зброя в Україні: міфи та реальність. *Українська дійсність і міжнародний досвід легалізації та контролю* / Г. Герге та ін. Київ, 2015. 152 с.
9. Подборка фактов о гражданском оружии. *GUNSORENBURG*. 2006. URL: <http://guns.orenburg.biz/art999.html>.

10. Гражданское оружие правозащиты. *GUNSOENBURG*. 2004. URL: <http://guns.orenburg.biz/art008.html>.

11. Мурдов С. Наличие оружия у законопослушных психически здоровых граждан – фактор социальной стабильности. *GUNSOENBURG*. 2000. URL: <http://guns.orenburg.biz/art001.html>.

12. Статистика утверждает: чем больше у населения легального оружия, тем меньше преступность. *GUNSOENBURG*. 2003. URL: <http://guns.orenburg.biz/art007.html>.

13. Парламент Италии разрешил гражданам применять оружие. *FINMARKET*. 2006. URL: <http://www.finmarket.ru/news/452158>.